

Et arbeidsliv der menneskeverdet forvitrer

Einar Haakaas

Moderne slaveri

Oslo: Kagge, 2022

305 s.

ISBN 978-82-489-3008-2

Michael 2024; 21: 123–124

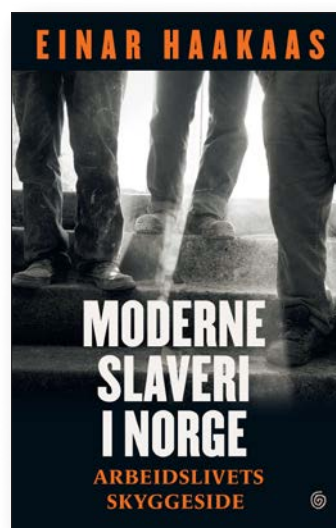
doi:10.5617/michael.10959

Einar Haakaas er prisbelønnet gravejournalist innen arbeidslivskriminalitet. I *Moderne slaveri* beskriver han arbeidslivets skyggeside i Norge.

Boken innledes med flere grufulle historier om enkeltpersoner som har blitt grovt utnyttet og fanget i en situasjon med dårlige arbeidsforhold, manglende lønn, avhengighet til arbeidsgiver og uverdigg behandling. Vi får presentert historier fra utsatte bransjer som fiskeindustri, bygg og anlegg, bilvaskehaller, restauranter og varelevering.

Historiene er hjerteskjærende og sjokkerende. Ulempen med å inkludere såpass mange eksempler er at man i liten grad rekker å leve seg inn i dem. Tidvis er skrivestilen noe heseblesende og oppramsende, og det blir overveldende å få presentert så mye elendighet på en gang. Det verste er kanskje at jeg i liten grad blir overrasket. Dette har jeg jo hørt mange ganger før. Her illustreres nettopp et av forfatterens poenger: Vi er blitt vant til at noen tar jobbene vi ikke vil ha, og vil ikke ta inn over oss hvor elendige arbeidsforhold som tilbys.

Boken blir virkelig interessant når diskusjonen løftes til mulige løsninger. En juridisk utfordring kan være at arbeiderne kom til Norge og tok arbeid

frivillig. Den reelle handlefriheten kan likevel være minimal. Finland trekkes frem som det eneste landet i Europa med en lovgivning som dekker viktige hull i tomrommet mellom forbud mot menneskehandel og tvangsarbeid, og brudd på arbeidsmiljøloven. Det er lovbrudd hvis noen ut fra etnisitet, nasjonalitet, opprinnelse eller kjønn behandles annerledes enn andre i samme type arbeid, og den ansvarlige kan straffes strengt hvis forholdet er grovt. Opprustning av Arbeidstilsynet og bedre samarbeid mellom etater løftes frem. Dagsaktuelle temaer er forbudet mot bemanningsselskaper og innleie av arbeidskraft.

Haakaas skriver at det er glidende overganger fra utnyttelse og sosial dumping til tvangsarbeid, slavelignende forhold eller rent slaveri. Tallet på slaver i dag er dobbelt så høyt som det totale antallet i den transatlantiske slavehandelen (s. 213). I Norge er ca. 9000 personer trolig omfattet av moderne slaveri eller menneskehandel (s. 215).

Økt bruk av underleverandører og vikarbyråer har skapt muligheter for utnyttning og gjort kontroll med arbeidsforhold og lønn vanskeligere. Det kreves kraftige tiltak på systemnivå for å få bukt med dette, men Haakaas får også frem betydningen av holdninger hos hver enkelt av oss. Det verste i mange av historiene er hvordan man så tydelig frarøver mennesker verdighet. I Belgia defineres *utnyttelse* som alt som innebærer en krenkelse av menneskeverdet (s. 258).

Boken gir et godt innblikk i de mørkeste delene av norsk arbeidsliv. Problemet kan faktisk være enda større enn boken gir inntrykk av. Jonas Bals har påpekt i *Hvem skal bygge landet* (2018) at et overdrevent søkelys på de verste sakene kan skygge for det viktigste: At fornedrelsen og kriminaliteten bare er et utslag av den mer hverdagslige maktforskyvningen og dehumaniseringen som har funnet sted i deler av arbeidsmarkedet de siste årene. Det er dette som gjør den andre raskapen mulig.

Anniken Sandvik
anniks@ous-hf.no

Anniken Sandvik er spesialist i arbeidsmedisin og overlege ved Seksjon for miljø- og arbeidsmedisin ved Oslo universitetssykehus.